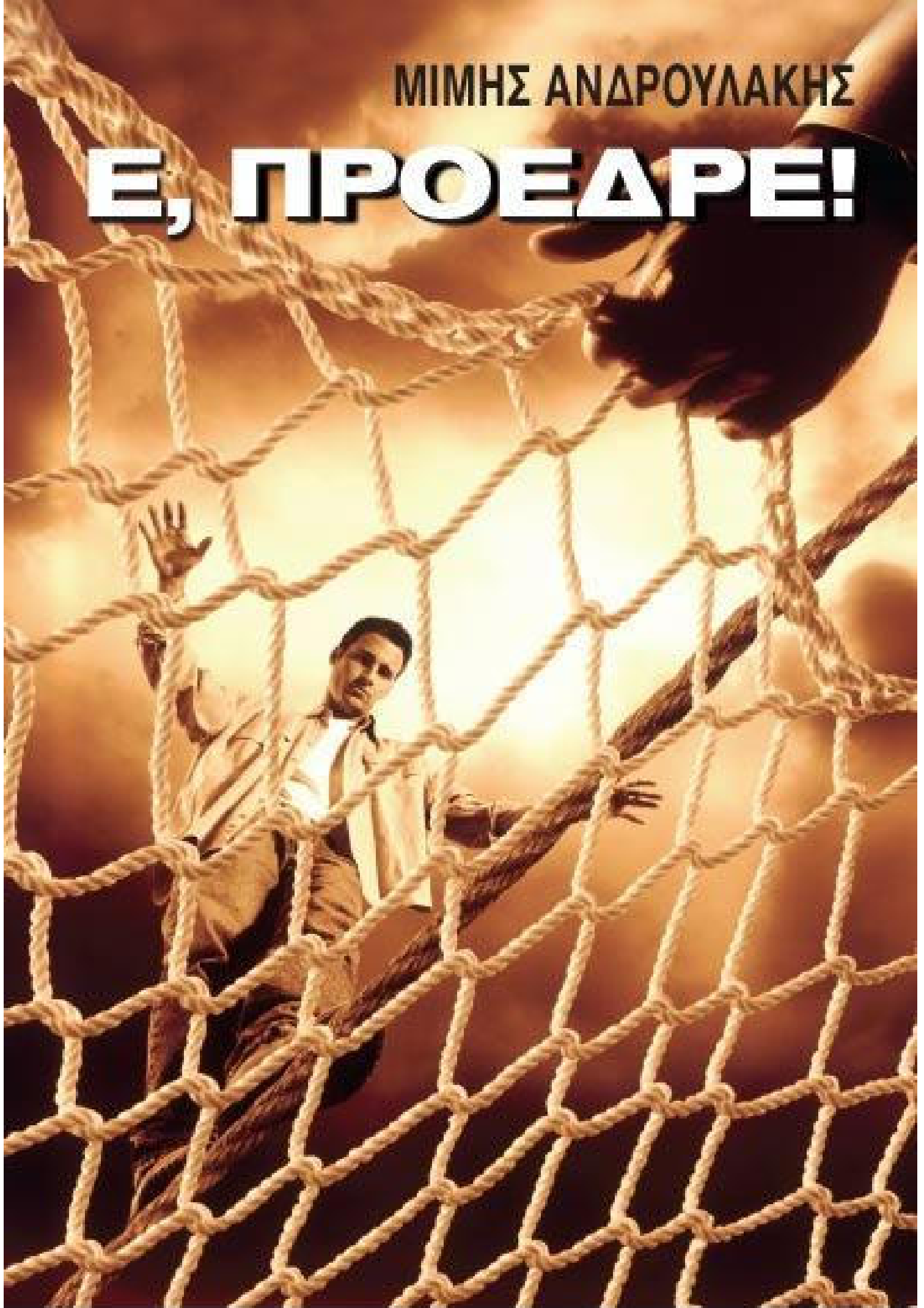

ΜΙΜΗΣ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ

Ε, ΠΡΟΕΔΡΕ!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

✍ *Δοκίμια* ✍

□ □ □

ΜΙΜΗΣ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ

Ε, ΠΡΟΕΔΡΕ!

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΜΙΜΗ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ
ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

✱

THE DREAM – Σκιές στην Αθήνα, 1994

Ο σωσίας και οι δαίμονες του πάθους, 1995

Ο μυστικός Νοέμβρης, 1996

Το χαμένο μπλουζ, 1997

Μ', 1999

Η γυναίκα της όγδοης μέρας, 2001

ΤΑΝΓΚΟ ΤΟΥ ΤΣΕ – Από την Τάνια στην Τίνα, 2002

ΒΑΜΠΙΡ ΚΑΙ ΚΑΝΙΒΑΛΟΙ

Το ρίσκο μιας νέας σύγκρουσης των γενεών, 2004

Ζητούνται Αλχημιστές, 2005

ΘΗΛΥΚΟ ΠΟΚΕΡ

Συμφέρον και συμπάθεια, 2006

ΛΕΥΚΟ ΚΟΤΣΥΦΙ, blue tree, ΜΑΥΡΟ ΚΑΡΑΒΙ

Το κραχ και οι σεισμικές μετατοπίσεις στον νέο καπιταλισμό, 2008

Ε, Πρόεδρε!, 2009

ΜΙΜΗΣ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ

Ε, ΠΡΟΕΔΡΕ!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

© Copyright Μίμης Ανδρουλάκης – Εκδόσεις Καστανιώτη Α.Ε., Αθήνα 2009

Έτος 1ης έκδοσης: 2009

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ Α.Ε.

Ζαλόγγου 11, 106 78 Αθήνα

☎ 210-330.12.08 – 210-330.13.27 FAX: 210-384.24.31

e-mail: info@kastaniotis.com

www.kastaniotis.com

ISBN 978-960-03-4985-6

ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ
ΧΑΡΤΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΗΝ ΚΟΨΗ ΤΟΥ ΝΗΜΑΤΟΣ: ΛΙΓΟ ΠΡΙΝ, ΛΙΓΟ ΜΕΤΑ (ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ).....	13
«Υψοφοβικός» προς «ακροβάτη»	13
Οι τελευταίες «Εκατό Ημέρες»	14
Πρόβα για τελευταία παράσταση;	15
Η παλίρροια	17
«Μόνο για άνδρες»: Ο δολοφόνος με το αγγελικό πρόσωπο	18
«Πόσο καίγεται;»	21
Ο λάθος χάρτης	23
Καλύτερα γελοτοποιός!	24
Μάχες κοπιούτ για την πρώτη ομιλία	25
«Δανείσου» ελεύθερα και δημιουργικά	27
Ανάτρεψε το σύστημα που σε ανέδειξε	29
«... και γύρω της χαρούμενοι Έλληνες»	32
Έχουμε «πόλεμο»	34
«Αλλού τα κακαρίσματα...»: Οι Γερμανοί έγιναν Γάλλοι	36
Στο στρόβιλο της «τρίτης βουτιάς»	39
Το «μικρό» βρόμικο μυστικό	41
Μην ξεγελαστείς από την ανάκαμψη	44
Αν δεν τριτώσει το κακό... ..	45
Ο «Ήλιος του Θανάτου» και το πολιτικό «Σύνδρομο της Κασσάνδρας»	46
Η στραβοτιμονιά	49
Το βιογραφικό μας επηρεάζει τις προγνώσεις;	50
Τα επτά «μικρά» θανάσιμα αμαρτήματα στο παρά πέντε	53
Σέρνοντας τη ζώνη για καβγά	70

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΚΑΤΟ ΗΜΕΡΕΣ	72
«Εκατό» συμπτωματικά...	72
Την τύχη «σηκωτή»	73
Η «παγίδα» των «Εκατό Ημερών»	75
Θετικό ή αρνητικό «feedback»;	76
Ένα βήμα μπρος, δύο πίσω...	78
SOS: Αυτά είναι σχήματα!	80
Ένα «σκαμπίλ»-σοκ	81
Η κυκλοθυμία των καιρών: Από τους πυρετούς στα «δέκατα» ...	82
Κυβέρνηση «αντιπάλων»!	84
Κυβέρνηση έκτακτης εθνικής ανάγκης	87
«Άκου και το μαξιλάρι» στη σύνθεση της κυβέρνησης	88
Ο βαθμός και η ποιότητα του «προϋπολογισμοκέντρου»	89
Οι θητείες των υπουργών	92
Η παγίδα της κυβερνητικής εμπειρίας και το «ταμπού»	93
Κριτήρια και κλίμακες της βαθμολογίας των «Εκατό Ημερών» ...	96
Εμπιστοσύνη!	97
Πολύ γρήγορα-πολύ αργά	97
Κεφαλαιοποίησε το απρόβλεπτο	99
Πρώιμες συμβολικές νίκες	101
Παράλληλες ιστορίες ή σίριαλ;	102
Κερδίζεις τη μάχη των «Εκατό Ημερών» και χάνεις τον «πόλεμο»;	103
Κακή αρχή, θρύλος στη συνέχεια	105
Ανδρέας: Ένας μετρο της <i>de facto</i> στρατηγικής στην Αθήνα	106
Προσοχή στις παραιτήσεις!	109
Το μυαλό στην μπάλα	110
«Καμπανιακή» διακυβέρνηση;	111
Ο «πραγματιστής»	113
Η πρώιμη κρίση κορυφής	114
Πρώιμες συγκρούσεις στο επιτελείο του «Προέδρου»	116
Τα κενά στις θέσεις ευθύνης	118
Η εικόνα σου στους πολίτες των άλλων κομμάτων και το ζήτημα της ηθικοπολιτικής ηγεμονίας	119
Η επένδυση της προσωπικής δημοφιλίας	121
Πολιτικές ευκαιρίες από την κρίση των αντιπάλων	122
«Red line»: Ικανός για σύγκρουση!	123

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Καμώνεται η αλεπού πως κοιμάται...»	124
Δεύτερες σκέψεις	125
Ο χρόνος σου	128
Η ενέργειά σου	129
«Ωρα για μπίρα»	129
Το χιούμορ	129
Ο έλεγχος του στρες	130
Λέμε ψέματα;	131
«Διπλή γλώσσα»;	133
Οι μη δημιουργικοί στο «περιβάλλον»	134
«Yes-men»	134
Η σκοτεινή τέχνη της ίντριγκας	135
Η ήρεμη διαλεκτική των αισθημάτων στις επιλογές των προσώπων	137
Η εχεμύθεια	138
Η Αυλή	138
Η κουφαμάρα της κορυφής	139
Ενενηκοστή ημέρα	140
Πρώτη ημέρα και εκατοστή: «Γράμμα από τον Πρόεδρο»	140
«Μην τα κάνεις χειρότερα...»	144
Η ΣΕΝΑΡΙΑΚΗ ΣΚΕΨΗ: ΤΟ ΤΡΕΝΟ ΘΑ ΣΦΥΡΙΞΕΙ ΤΡΕΙΣ ΦΟΡΕΣ	146
Πλοκή και στόρι	146
Το επίσημο μέλλον ή «Όπως αγαπάτε» (Σαίξπηρ)	147
Ανθρώπινη κατάσταση	149
«Ποιος είσαι;»: Ροζ ή μαύρα γυαλιά;	149
«Πρόσεξε πριν πηδήσεις!»	150
Η διαρκής μεταμόρφωση: Από ντετέκτιβ «στρατηγός»	151
Τι «δεν» είναι σενάριο	152
Τρία και μισό	153
Με σινεμά: «Καλύτερα δε γίνεται»	155
Ισορροπία προβλεψιμότητας-αβεβαιότητας	157
Τα πιθανά, τα επιθυμητά και τα απρόβλεπτα	158
«Το σενάριο είμαι εγώ!»	160
Οι χαμαιλέοντες, οι πυροσβέστες και οι Αργοναύτες	160
Αποκλείονται οι... ..	162
Μέθοδος «Δελφοί»; Όχι!	165

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Ίσως» λέει ο Καρνεάδης, «ίσως» και ο Κινέζος	166
«Τεστ μυωπίας»-«πρεσβυωπίας»	167
Χήρες, τσαρλατάνοι και «αλυσίδες Μαρκόφ»	170
Η διπλή συνάρθρωση	172
Οι κινητήριες δυνάμεις	173
Η μεγάλη εικόνα και οι αποτυχίες των προγνώσεων	174
Σενάρια «by pass» για την Ευρώπη;	176
Προσοχή στους δυνητικούς παράγοντες	179
Προσοχή στα σταθερά και βέβαια, που γίνονται ασταθή και αβέβαια	181
Το σάουντρακ της νέας γενιάς	184
Ο καταραμένος «συγχρονισμός» ή Μια «ωρολογιακή βόμβα» για τον «Πρόεδρο»	185
Η λίστα με τους μύθους και τα κλισέ, που ενθουσιάζουν τους «Προέδρους»	187
Και τώρα οι «πράσινες θέσεις απασχόλησης»	189
Θρύλοι και αυταπάτες για έρευνα-τεχνολογία-ανάπτυξη	192
Επιστροφή στο βιομηχανικό ακτιβισμό;	194
«Τι θα κάνουμε;»	195
«ΕΙΝΑΙ Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ, “ΠΡΟΕΔΡΕ”!»	196
Τα αισθήματα	196
Πολιτική των δύο «ημισφαιρίων»	197
Καβάλησες την τίγρη	198
Φτάνει η συναισθηματική ευφυΐα;	199
Η μέγιστη συναισθηματική ικανοποίηση!	199
Διαλέξτε: Ρίσκο ή ασάφεια;	200
Ο κανόνας του 70%	202
Συνδυασμός «χεριών»	203
«Ανωμαλίες»	205
Η κυκλοθυμία του κτήνους	206
Ζητούνται εικονοκλάστες	208
«Αν ήταν η ζήλια ψώρα...»: Εισόδημα και ευτυχία	209
Ανησυχούν και οι πλούσιοι!	211
Το χρήμα δε «δουλεύει» πάντα	212
Πότε γίνεται μπούμερανγκ η σύνδεση πληρωμής-απόδοσης;	213

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Κούτσαινε κι εσύ!»	214
Η ψευδαισθήση του χρήματος και το «Στάλινγκραντ» των μισθών	215
Η αποσύνδεση ηδονής και πόνου	218
Φόροι για «διαπαιδαγώγηση!»	219
Τι θυμούνται οι άνθρωποι;	220
Επενδυτές στην αναβλητικότητα!	221
Αντίστροφη παρακίνηση	222
«Γούροι»-«βάζελοι» δεμένοι στο κατάρτι	223
Ψυχολογικό προφίλ: «Έλληνες χαπακωμένοι, τηλεόπληκτοι»	224
Τρελό; Είναι οι προσδοκίες, «Πρόεδρε»!	226
Ο «Πρόεδρος», η καμπάνα και ο σκύλος του Παβλόφ	227
Η δύναμη της υποβολής και το «άγγιγμα του “Προέδρου”»	228
«Placebo»-«Nocebo»: Ισοζύγιο αρνητικών και θετικών προσδοκιών	229
Αποχαιρετισμός: «Άκου τα πολλά, τα λίγα κράτα»	231

ΣΤΗΝ ΚΟΨΗ ΤΟΥ ΝΗΜΑΤΟΣ
ΛΙΓΟ ΠΡΙΝ, ΛΙΓΟ ΜΕΤΑ
(ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ)

«ΥΨΟΦΟΒΙΚΟΣ» ΠΡΟΣ «ΑΚΡΟΒΑΤΗ»

Αν απορείτε με τον ακροβάτη στο εξώφυλλο, σας λέω το βάσανό μου: Πρέπει να έχω υψοφοβία. Το υποψιάστηκα πρώτη φορά πριν από αρκετές δεκαετίες, όταν είδα στα «Επίκαιρα» του σινεμά το Γάλλο ακροβάτη Τσαρλς Μπλοντίν να περνά πάνω από τους καταρράκτες του Νιαγάρα περπατώντας σε τεντωμένο σχοινί. Ζαλίστηκα δεύτερη φορά στο φιλμ *A Man on Wire*, όταν ένας άλλος ακροβάτης, πάλι Γάλλος, ο Φιλίπ Πετίτ, πέρασε βαδίζοντας σε σύρμα, στα 1.300 πόδια, ανάμεσα στους κακότυχους Δίδυμους Πύργους στο Μανχάταν. Τον ίδιο ίλιγγο, τον ίδιο θαυμασμό, ίσως και μεγαλύτερο, γιατί εδώ έχουμε «ακροβάτη με αιτία», νιώθω καθώς βλέπω τον «Πρόεδρο» να τεντώνει το σχοινί και να ετοιμάζεται να κάνει τα πρώτα βήματα στα ύψη της εξουσίας, να θέλει δηλαδή να κυβερνήσει αυτό που αρκετοί θεωρούν δύσκολα κυβερνήσιμο στον καιρό μας. Ναι, με έχει φάει το άγχος, μετρώ από 'δω, κόβω από 'κει, δεν έχω ύπνο, «η ξένη έγνοια γερνά το σκύλο», μελετώ προσεκτικά την πείρα και τις κινήσεις στο κενό παλαιών «ακροβατών» και γενικά είναι αδύνατο να χαλαρώσω και να πω: «Όποιος έχει τα γένια έχει και την έγνοια».

Το *Ε, Πρόεδρε!* δεν είναι τίποτα παραπάνω από τις «συμβουλές» –Θεέ και Κύριε!– ενός «υψοφοβικού» προς έναν τολμηρό,

ριφοκίνδυνο «ακροβάτη». Θέλει θράσος, το ξέρω, ένας που δεν αντέχει ούτε οπτικά τα ύψη να δίνει «μαθήματα» στον ακροβάτη για την κλίση του σώματος, τις κινήσεις των χεριών, τις μετατοπίσεις του κέντρου βάρους, την αντιστάθμιση και την εξισορρόπηση.

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ «ΕΚΑΤΟ ΗΜΕΡΕΣ»

Να πω την αμαρτία μου, η αρχική μου πρόθεση ήταν να γράψω το *Οι τελευταίες «Εκατό Ημέρες» των Προέδρων*. Ήθελα να ξεκινήσω από το τέλος. Να φέρω στην αφετηρία το «στερνή μου γνώση να σ' είχα πρώτα». Η Ιστορία βλέπει τα πρόσωπα διαφορετικά από ό,τι οι σύγχρονοί τους. Δίκαια ή άδικα, είναι άλλο ζήτημα. Η χρονική απόσταση άλλοτε ενισχύει το αρχικό τους φως, άλλοτε το χαμηλώνει ή και το σβήνει. Ο Άτλυ, ο άνθρωπος που οδήγησε στην ήττα το νικητή του Πολέμου Τσόρτσιλ ήταν, πιστεύω, ο πιο πετυχημένος μεταπολεμικά πρωθυπουργός της Βρετανίας, πρωταγωνιστής της πλήρους απασχόλησης και του Εθνικού Συστήματος Υγείας, όμως σπάνια αναφέρεται στον καιρό μας, για να μην πω ότι κανείς πια δεν τον θυμάται. Ίσως μια μέρα να κρίνει η Ιστορία διαφορετικά και τον Γκόρντον Μπράουν που ξαφνικά τον γέρασε η εξουσία και οι σύγχρονοι του γυρίζουν με βαρεμάρα αλλά όχι με αποστροφή την πλάτη.

Το πάω από 'δω, το πάω από 'κει για να σας πω ότι ο αρχικός μου σχεδιασμός ανατράπηκε. Έγραψα, τελικά, τις *Πρώτες «Εκατό Ημέρες» του «Προέδρου»*. Και για να προλάβω τα σχόλια «πριν δούνε το γαμπρό, στολίζουνε τη νύφη», διευκρινίζω ότι το *Ε, Πρόεδρε!* αφορά την Ηγεσία, προσωπική και συλλογική, λίγο πριν από, λίγο μετά την κατάκτηση της εξουσίας. Ο «Πρόεδρος» εδώ είναι μια υπερπροσωπική σύνθεση. Μπορεί να είναι ο Ομπάμα, η Μέρκελ, ο Σαρκοζί, ο Θαπατέρο, μπορεί οι επόμενοι πρωθυπουργοί, όπως ο Γιώργος Παπανδρέου, στον οποίο το *Ε,*

Πρόεδρε! στέλνει ένα ξεχωριστό συντροφικό μήνυμα, ή –χτύπα ξύλο!– ο Κάμερον, το μαμμόθρεφτο των Τόρηδων, στη Βρετανία. «Πρόεδροι» από τον Λίνκολν και τον Ρούζβελτ μέχρι τον Ρίγκαν, τον Κλίντον και τον Μπους και από τον Ελευθέριο Βενιζέλο μέχρι τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, τον Ανδρέα Παπανδρέου και τον Κώστα Σημίτη.

«Πρόεδροι», τελικά, είναι όλοι όσοι κατέχουν ή θα αναλάβουν θέσεις ευθύνης και ασκούν ηγετικούς ρόλους σε κόμματα, αυτοδιοίκηση, επιχειρήσεις, τράπεζες, οργανισμούς, συνδικάτα, μη κυβερνητικές οργανώσεις, συλλόγους. Είναι οι σκεπτόμενοι άνθρωποι που ζητούν κάτι παραπάνω από τα κλισέ της καθημερινής συμβατικής πολιτικής. Είναι αυτοί –έναν στους εκατό– που έχουν αντικειμενικά τα προσόντα και την όρεξη για ηγετικούς ρόλους από «κάτω» προς τα «πάνω». Είναι και οι τρεις στους δέκα που, αν φωνάξεις: «Ε, Πρόεδρε!» στο Σύνταγμα ή στην Αριστοτέλους, θα γυρίσουν το κεφάλι.

Το *Ε, Πρόεδρε!* στοιχηματίζει με τη σχετικότητα του πολιτικού χρόνου και δεν ξεχνά τη διαπίστωση ενός παλαιού πρωθυπουργού, του Χάρολντ Ουίλσον, ότι «μια βδομάδα στην πολιτική μπορεί να είναι μεγάλο διάστημα και μια τετραετία απίστευτα μικρό». Οι «*Εκατό Ημέρες*» προετοιμάζουν τον αναγνώστη για τη μύησή του στη *Σεναριακή Σκέψη* και ειδικά στα *Τρία Σενάρια* για τις επόμενες δύο τουλάχιστον κυβερνητικές θητείες. Τα σενάρια όμως θα έμεναν μετέωρα δίχως τους θεμελιώδεις ψυχολογικούς μηχανισμούς που τα κινούν, δίχως την ακολουθία των αισθημάτων και των θετικών ή αρνητικών προσδοκιών των ανθρώπων. Αυτά μελετούμε στο κεφάλαιο «Είναι η ψυχολογία, “Πρόεδρε”!»

ΠΡΟΒΑ ΓΙΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ;

Η «*Day One*», η «*Πρώτη Ημέρα*», δεν είναι πάντα μια ειδυλλιακή γιορτή. Μπορεί, ακόμα κι όταν ο «*Πρόεδρος*» είναι «no dra-

ma» προσωπικότητα, να μοιάζει πιο πολύ με μελαγχολικό φθινοπωρινό ποίημα. Η «Πρώτη Ημέρα» τότε αποτελεί ιστορική σύντηξη των χρόνων που προηγήθηκαν και αυτών που έπονται. Ή την αδράχνεις ή τα χάνεις όλα.

Έχει ολοκληρωθεί η ορκωμοσία του Φράνκλιν Ρούζβελτ, το Μάρτη του 1933, και ένας επισκέπτης τού λέει: «Πρόεδρε, αν πετύχει το πρόγραμμά σου μέσα σε αυτή τη φοβερή κρίση, θα είσαι ο μεγαλύτερος Πρόεδρος της Αμερικής όλων των εποχών. Αν αποτύχεις, σίγουρα θα είσαι ο χειρότερος!» «Όχι, φίλε, δε θα είμαι ο χειρότερος! Θα είμαι ο τελευταίος Πρόεδρος!»

Είναι σκληρό να προειδοποιείς ένα νέο Πρόεδρο της κυβέρνησης –και μάλιστα, πάνω στη χαρά ή και τη μέθη της εκλογικής του νίκης– ότι η «Πρώτη Ημέρα» μπορεί, αν δεν προσέξει, να εξελιχτεί σε πρόβα για «Μια Τελευταία Παράσταση».

Αληθινός ηγέτης μιας χώρας γίνεσαι όταν το εσωτερικό σου κάλεσμα συγχρονίζεται με το κάλεσμα και τη φυσιολογία των καιρών. Ο Άνταμ Σμιθ στον *Πλούτο των Εθνών* πετά μια μελαγχολική φράση για τη χώρα και τους ηγέτες της όταν πρέπει να προσαρμόσουν τα όνειρα και τα σχέδιά τους για το μέλλον στη «μετριότητα των καιρών». Αυτό είναι το πιο σκληρό που μπορεί να συμβεί. Να πεις σε έναν «Πρόεδρο» με οραματικό οίστρο: «Κατέβα από τα σύννεφα, οδήγα να ξεκολλήσουμε από τη λάσπη, προσαρμόσου στη μετριότητα των καιρών». Ή ακόμα χειρότερο, να του φωνάξεις μες στην καταιγίδα: «Κράτα το κεφάλι σου έξω από το νερό. Αυτή θα είναι η πιο σημαντική φιλοδοξία σου!» Ίδιο με το δράμα των επαναστατών σε μια εποχή που η επανάσταση δε φαίνεται εφικτή ή των οπαδών μιας ηρωικής πολιτικής σε μια περίοδο που είναι πολύ αργά για ήρωες.

Πώς να πεις σε έναν «Πρόεδρο» με ένα πράσινο όραμα για τον πλανήτη και τη χώρα του, έτοιμο να τρέξει μπροστά σαν Σουμάχερ με υβριδικό του 21ου αιώνα, ότι οδηγεί μια σακαράκα, όπως οι ξεχαρβαλωμένες σεντάν της παλιάς Αβάνας; «Σακαράκα» είπε το κράτος ένας έμπειρος παλαιός πρωθυπουργός, και μάλι-

στα, χώρας που αυτό δουλεύει. Αύριο, καθένας θα απαιτεί από τον «Πρόεδρο» το «μακρύ» του και το «κοντό» του και θα λέει με ύφος δημόσιου κατήγορου: «Η κυβέρνησή σας οφείλει αυτό, η κυβέρνησή σας οφείλει το άλλο». Πού να ξέρει ότι και η πιο «καλή» κυβέρνηση είναι, όπως λένε, πολύ μικρή για τα μεγάλα προβλήματα και πολύ μεγάλη για τα μικρά!

Η ΠΑΛΙΡΡΟΙΑ

Το *Ε, Πρόεδρε!* για ορισμένες χώρες και ηγεσίες μπορεί να είναι και μια προειδοποίηση κινδύνου. Κόψε, «Πρόεδρε», το φιτίλι πριν φτάσει η σπίθα στο δυναμίτη. Εμπόδισε με κάθε τρόπο να συμβεί το χειρότερο. Και αν δεν καταφέρεις να το αποτρέψεις, μπορείς να μετατρέψεις ακόμα και τη χρεωκοπία, ακόμα και την κατάσταση έκτακτης ανάγκης, σε «δημιουργική καταστροφή», σε εθνική αναγέννηση και δημοκρατική ανατροπή και να καταφέρεις να γίνει, επιτέλους, ότι δεν έγινε στους καλούς καιρούς.

Κανείς σοβαρός άνθρωπος, «Πρόεδρε», δε θα ζητήσει από εσένα σε οποιαδήποτε χώρα του κόσμου να επινοήσεις εκ του μηδενός το πνεύμα των καιρών στα επόμενα δέκα με είκοσι χρόνια. Ούτε ο Λένιν, ο Τσόρτσιλ, ο Ρούζβελτ και ο Ντε Γκολ ούτε ο Βενιζέλος και ο Κεμάλ ούτε η Θάτσερ και ο Ρίγκαν ούτε ο Μιτερράν και ο Ανδρέας Παπανδρέου δημιούργησαν τις ανάγκες, τα ρεύματα, τις τάσεις της εποχής τους. Άγγιξαν όμως με το αυτί τους τη «γη» για να τις ακούσουν έγκαιρα, τις ερμήνευσαν, τις εξέφρασαν, τις χαλιναγώγησαν και συγχρόνισαν το εσωτερικό τους ρολόι με το ρολόι των καιρών.

Στο *Ε, Πρόεδρε!* ο νέος ηγέτης θα ακούσει τον Μαρξ να του υπενθυμίζει ότι «οι άνθρωποι δημιουργούν τη ζωή τους, όμως δεν την φτιάχνουν όπως τους αρέσει, δεν την φτιάχνουν υπό συνθήκες που έχουν επιλέξει, αλλά υπό συνθήκες που έχουν βρει, έχουν κληρονομήσει και έχουν αποκτήσει από το παρελθόν».

Και θα μνηθεί από τον Σαίξπηρ στην παλίρροια των ανθρώπων και πολιτικών πραγμάτων. «Πρόεδρε», άκου τη φωνή του Βρούτου από τον Ιούλιο Καίσαρα:

*Είναι παλίρροια τα πράγματα τ' ανθρώπινα
Αν πιαστούν στην πλημμυρίδα, τα πάει στην επιτυχία
Αν τους ξεφύγει, το ταξίδι όλο της ζωής τους
Περιορίζεται σε ρηγά κι αθλιότητες.
Σε τέτοια θάλασσα φουσκωμένη πλέουμε τώρα εμείς
Και πρέπει να πάρουμε το ρέμα όταν μας είναι βολικό
Αλλιώς, χάνουμε ότι ριψοκινδυνέψαμε.*

Με την παλίρροια θα τα βγάλεις πέρα. Μην την φοβηθείς. Ή καλύτερα, να φοβάσαι εύλογα, όταν οι πολλοί βρίσκονται σε ευφορία και άφοβα τρέχουν σαν κοπάδι στην ίδια κατεύθυνση, και να είσαι άφοβος και τολμηρός, όταν οι πολλοί τρέμουν από φόβο και πανικόβλητοι το βάζουν στα πόδια στην εντελώς αντίθετη κατεύθυνση.

«ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΑΝΔΡΕΣ»: Ο ΔΟΛΟΦΟΝΟΣ
ΜΕ ΤΟ ΑΓΓΕΛΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

Η τελευταία φορά που μίλησα με Πρόεδρο υπαρκτό πρόσωπο και μάλιστα το δικό «μου» ήταν σε ένα χώρο της Βουλής «μόνο για άνδρες». Είναι μια σπάνια στιγμή οικειότητας, αμοιβαιότητας και συμπάθειας ανάμεσα σε συμπάσχοντες άνδρες, ιδιαίτερα αν μοιράζονται την ίδια επιθυμία για νερό και έχουν περάσει τα «-ήντα». Ο Γιώργος Παπανδρέου μόλις είχε κατέβει από το βήμα και, όπως πάντα, αδικούνταν ο αρχηγός του τρίτου κόμματος καθώς αρκετοί βουλευτές εγκατέλειπαν προσωρινά τα έδρανα. «Τι αντικομμουνισμός, ρε παιδάκι μου...» έδινε την εξήγηση ο μακαρίτης ο Χαρίλαος. «Δεν είναι ο αντικομμουνισμός, είναι ο προστάτης», του απαντούσα.

Ιστορικοί και αργότερα πολεμικοί ανταποκριτές περιέγραφαν την ιερότητα της στιγμής, όταν βασιλιάδες, στρατηγοί, αξιωματικοί, φαντάροι, μουλαράδες, τραυματίες και αιχμάλωτοι μοιράζονταν, στα διαλείμματα της μάχης, την ίδια ανθρώπινη απόλαυση. Ο παππούς μου, που είχε ακολουθήσει τον Βενιζέλο σε όλες τις πολεμικές περιπέτειες, το είχε τάμα: «Να κατουρήσω, μωρέ, μια μέρα στο Παλάτι!» Το εκπλήρωσα. Τη μέρα που κατέρρευε η Χούντα, μπήκα στο Παλάτι, και μάλιστα, με σαγιονάρες. Με περικύκλωσαν πέντ' έξι, αλλά δε με σταμάτησαν. Τα είχαν χαμένα. Ο ταγματάρχης της ασφάλειας φθάνει ασθμαίνων και με ρωτά: «Πού πάτε;» «Στην τουαλέτα, μη φοβάστε!» Δεν είχαν κουράγιο να με πλακώσουν ή να με πετάξουν έξω με τις κλοτσιές. Έτσι, με τιμητική συνοδεία ασφαλιτών, ανταποκρίθηκα στην προγονική επιταγή στη μικρή μαρμάρινη τουαλέτα της υποδοχής, δεξιά όπως μπαίνουμε στο Παλάτι, Προεδρικό Μέγαρο σήμερα.

Βουνό με βουνό δε σμίγει και ακούω τον ψηλό που πήρε θέση δίπλα μου να λέει με ευχάριστη διάθεση:

«Τι γίνεται, Μίμη; Χαθήκαμε...»

«Α, Πρόεδρε, εσύ εδώ; Δε σε κατάλαβα...»

«Τι θα γράψεις, φέτος; Σίγουρα κάτι έχεις στο μυαλό σου...»

Σκέφτηκα να τον πειράξω με ένα κάρφωμα όπως «Σάμπως, Πρόεδρε, έριξες καμιά ματιά στο Λευκό κοτσύφι, *blue tree*, μαύρο καράβι, με το οποίο επιχείρησα να προετοιμάσω το χώρο μας για την επερχόμενη μεγάλη κρίση του καπιταλισμού;» Το απέφυγα όμως γιατί μου φάνηκε συμπλεγματικός επαρχιακός ναρκισσισμός απέναντι σε έναν Πρόεδρο που μπορεί ανά πάσα στιγμή να βγάλει στο τηλέφωνο αρκετά Νομπέλ Οικονομίας. Θα μπορούσα εδώ που τα λέμε να πετάξω το καρφί του παρεξηγημένου με όλους νομπελίστα Στίγκλιτζ προς τον Ομπάμα: «Επειδή φάγαμε και ήπιαμε έναν καφέ με τον Πρόεδρο, δε σημαίνει ότι λύσαμε και το οικονομικό πρόβλημα». Το απέφυγα, δεν είναι καιρός για τέτοια. Άλλωστε, είπα μέσα μου: *Το επόμενο βιβλίο, έτσι κι αλλιώς, θες δε θες, θα το διαβάσεις!*

«Τι θα γράψω; Το σενάριο! Το ναρκοπέδιο των “Εκατό Ημερών”!»

«Α, το θέλω έγκαιρα!»

«Δε σ’ το δίνω!»

«Να μου το δώσεις!»

«Άσ’ το καλύτερα».

«Γιατί;»

«Φοβάμαι μην αλλάξεις γνώμη την τελευταία στιγμή!»

Έσκασε στα γέλια και δεν πρόλαβα να ξεστομίσω: «Πού πας; Να αδειάσεις τη θάλασσα με ένα κουτάλι;»

«Έτσι λοιπόν...» συνέχισε να το γλεντάει όπως πλέναμε τα χέρια μας «... φοβάσαι...»

«Α, μπα, Πρόεδρε, δεν έχεις ανάγκη. Είπαμε: Είσαι ο “Κίλερ με το Αγγελικό Πρόσωπο”».

«Ο “Δολοφόνος με το Αγγελικό Πρόσωπο” είναι ο χαρακτηρισμός που μου έδωσε πριν από πολλά χρόνια ο Ντενκτάς. Είμαι σίγουρος ότι το αγνοείς».

Έτσι, στις τουαλέτες της Βουλής έχασα το κοπιράιτ της φράσης που δανείστηκα από την ταινία του έξοχου Μέλβιλ. Βγήκε την κακοχρονιά του 1967 και πώς να την έβλεπα στην Κρήτη; Οι σφαίρες που λείπουν από το πιστόλι είναι το μοτίβο της ταινίας, όπως διάβασα πρόσφατα, κι αν το ήξερα, ίσως να μην την είχα χρησιμοποιήσει ποτέ.

Καλό να σ’ αγαπούν, καλύτερο να σε φοβούνται, σκέφτηκα όταν πριν από έξι χρόνια η κοινή γνώμη ομονοούσε στο «καλό παιδί» για τον Παπανδρέου. Όσοι δεν πήραν στα σοβαρά την προειδοποίησή μου το φυσούν και δεν κρυώνει. Δεν είναι, έτσι κι αλλιώς, εύκολη η δουλειά του. Να είσαι Πρόεδρος στο ΠΑ.ΣΟ.Κ. είναι σαν να είσαι προπονητής της εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου: Όλοι οι άλλοι ξέρουν καλύτερα από εσένα τι πρέπει να κάνεις. Να είσαι Πρωθυπουργός της Ελλάδας είναι ακόμα πιο δύσκολη δουλειά. Άντε να κυβερνήσεις ένα λαό που είναι πρώτος στον κόσμο στην κατανάλωση... αχρειαστων αντιβιοτικών, πρώτος...

στην τηλεθέαση, πρώτος... στην αρνητική συσχέτιση του ενός με τον άλλο, όπως θα δείτε στο τελευταίο κεφάλαιο.

«ΠΟΣΟ ΚΑΙΓΕΤΑΙ;»

Οι άνθρωποι, πολύ συχνά, πέφτουν έξω στην κρίση τους. Ξεχνούν το «σκυλί που γαβγίζει δε δαγκώνει» και παίρνουν αφήφιστα τα «σιγανά ποτάμια». Εμείς μεγαλώσαμε στην ύπαιθρο και ακούγαμε: «Το σιγανό ποτάμι να φοβάσαι, είναι βαθύ και δεν κάνει θόρυβο». Την τέχνη να παραπλανάς τον αντίπαλο, να τον κάνεις να σε υποτιμά, λίγοι την ξέρουν. Λίγοι, μα είναι πονηροί ηγέτες, στρατηγοί, προπονητές. Ο Λίνκολν διέπρεψε στην τέχνη του να σε υποτιμούν. Ήξερε πώς τον έβλεπε το πολιτικό κατεστημένο: ένα χωριάτη. Το αντέστρεψε σε αβαντάζ του. Υποτιμούν οι μεγαλοδικηγόροι τους μικρότερους και χάνουν τη δίκη. «Συμπαθητικός αλλά λίγος», είπαν για τον Ρούζβελτ στο ξεκίνημά του. Ο πιο επικίνδυνος αντίπαλος είναι αυτός που υποτιμάς. Η παραπλάνηση του αντιπάλου μέσω της υποτίμησής σου ή ακόμα και της αδράνειας και του «ύπνου» σου ανήκει στην πονηρή τακτική, όπως θα δείτε στο βιβλίο, του «καμώνεται η αλεπού πως κοιμάται όταν πεινάει».

Ηγέτης δεν είναι ο Superman ή η Wonderwoman. Αυτά τα έχουμε ξεκαθαρίσει στο *Ζητούνται αλχημιστές*, όμως είναι αλήθεια ότι οι άνθρωποι σε όλο τον κόσμο φαντασιώνονται έναν Ηγέτη με την κρίση του Σωκράτη, τη ρητορική δεινότητα του Δημοσθένη, την ηθική της Μητέρας Τερέζας, την πολιτική ευφυΐα του Μακιαβέλι, την ικανότητα να αδράχνει τη στιγμή του Λένιν, την πονηριά του Τσόρτσιλ, το ταμπεραμέντο του Ρούζβελτ, την επινοητικότητα και καινοτομία του Μπιλ Γκέιτς της Microsoft ή του Στιβ Τζοπς της Apple. Το ταλέντο συνηθισμένων ανθρώπων μπορεί να κάνει μια χαρά τη δουλειά. Δε χρειάζονται και δε βρίσκονται υπερφυσικές ιδιότητες.

Αυτές και άλλες σκέψεις κάνω καθώς χάνεται στο φουαγιέ ο «Άνθρωπος που Ήθελε να Αλλάξει το ΠΑ.ΣΟ.Κ.». Το άλλαξε; Τον άλλαξε; Αυτό θα το απαντήσουμε οριστικά στο τέλος της πρώτης πρωθυπουργικής θητείας του. Διαβάζουμε κατά καιρούς: «Ο Άνθρωπος που Ήθελε να Αλλάξει την “Ουάσινγκτον”», δηλαδή το πολιτικό σύστημα, την «πολιτική τάξη». Τις περισσότερες φορές, γίνεται αιχμάλωτός της. Υπάρχουν «Πρόεδροι» που υπερτιμούν τις δυνάμεις της αλλαγής και υποτιμούν τις δυνάμεις της αδράνειας. Ειλικρινά, δεν ξέρω αν ο Παπανδρέου, διαβάζοντας το *E, Πρόεδρε!*, θα νιώσει ένα τελευταίο σφίξιμο στο στήθος λίγο πριν από την εξουσία, αλλά, έτσι κι αλλιώς, δεν μπορεί να κάνει πίσω. Θα φτάσει μέχρι το τέλος. Καβάλησε την τίγρη, κι έτσι και ξεπεζέψει, τον έφαγε. Και όμως, υπήρξαν ηγέτες σε όλο τον κόσμο, που ξεπέζεψαν την τελευταία στιγμή. Μια βαθιά ασύνειδη ενοχή τούς εξωθεί να σκηνοθετούν την αποτυχία τους. Δεν αντέχουν την επιτυχία. «Στην πόρτα του μπροστά έσπασε τη στάμνα», λέει ο παππούς.

Πόσο «καίγεται» για την εξουσία ένας «Πρόεδρος»; Μερικοί είχαν το κουράγιο να δείχνουν ψυχραιμία έως και ψυχρή αδιαφορία. «Τι να κάνω; Με επιστρατεύει το έθνος». Σχεδόν του κάνουν τη χάρη. Ο Τρούμαν ήταν ανάλογη περίπτωση, αλλά ακόμα περισσότερο ο Ελευθέριος Βενιζέλος που ήρθε με χίλια ζόρια από την Κρήτη παράκλητος της παλαιάς Ελλάδας, το 1909-10. «Το τράβα με κι ας κλαίω» είναι συχνότερο, αλλά φαίνεται πιο εύκολα. Άλλοι ψήνονται στον πυρετό, τρελαίνονται, όπως πρόσφατα ο Σαρκοζί.

Πόσο μέρος των φιλοδοξιών ενός «Προέδρου» καλύπτει αυτή καθ' εαυτήν η εκλογική νίκη; Αν το ποσοστό αυτό αγγίζει ή ξεπερνά το 80%, δεν έχεις να περιμένεις τίποτα το σημαντικό. Αυτοσκοπός του είναι η νίκη για τη νίκη και την εξουσία. Αν δεν ξεπερνά το 30-40%, τότε οι φιλοδοξίες του για τη χώρα είναι υπέροχες από την προσωπική του νίκη.

Ε, ΠΡΟΕΔΡΕ!

ΕΚΑΤΟ ΗΜΕΡΕΣ
ΣΤΗΝ ΚΟΥΦΗ ΤΟΥ ΝΗΜΑΤΟΣ

ΤΑ ΤΡΙΑ ΣΕΝΑΡΙΑ

«ΕΙΝΑΙ Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ,
ΠΡΟΕΔΡΕ!»

Επιμέλεια:

JOHN LUNDY/CORBIS/AGEFOTON PHOTOS

www.kastaniotis.com
e-mail: info@kastaniotis.com

ISBN 978-960-03-4985-6

9 789600 349856

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΟΤΗ

